

POSTANOWIENIE

Dnia 5 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa M. M.
przeciwko M. C.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 5 listopada 2020 r.,
zażalenia pozwanego
na wyrok Sądu Okręgowego w P.
z dnia 8 października 2019 r., sygn. akt II Ca (...),

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie o
kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 8 października 2019 r. Sąd Okręgowy w P. uchylił zaskarżony apelacją powódki M. M. wyrok Sądu Rejonowego w R. z dnia 31 maja 2019 r., zniósł postępowanie w zakresie czynności przeprowadzonych na rozprawie w dniu 31 maja 2019 r. oraz przekazał sprawę Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Uchylenie to nastąpiło z powodu dostrzeżonej przez sąd odwoławczy z urzędu nieważności postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.), polegającej na pozbawieniu powódki możliwości obrony jej praw w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji (art. 379 pkt 5 k.p.c.). W ocenie Sądu Okręgowego, pozbawienie

powódki możliwości obrony jej praw polegało na niepouczeniu powódki o treści art. 6 k.c. i art. 232 k.p.c., zaniechaniu wysłuchania informacyjnego stron na jedynej rozprawie w dniu 31 maja 2019 r. i wyjaśnienia, które z okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy były sporne, na doręczeniu powódce odpowiedzi na pozew na rozprawie w dniu 31 maja 2019 r. i nieodroczeniu w związku z tym rozprawy na kolejny termin w oparciu o art. 214 § 1 k.p.c.

W zażaleniu na to postanowienie, wniesionym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. pozwany, zarzucając naruszenie art. 379 pkt 5 k.p.c. domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawowe przesłanki uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji zostały w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. określone wąsko, stąd w przypadku wniesienia na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenia na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji, kognicja Sądu Najwyższego ogranicza się do kontroli prawidłowości zakwalifikowania określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej przyjętej podstawie uzasadniającej, w myśl właściwych przepisów procesowych, tego rodzaju rozstrzygnięcie. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c., sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania. Konsekwencją stwierdzenia nieważności, przewidzianą w art. 386 § 2 k.p.c. jest uchylenie zaskarżonego wyroku, zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W orzecznictwie Sadu Najwyższego ugruntowany jest pogląd, że nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony jej praw zachodzi w przypadku naruszenia przepisów postępowania, którego skutkiem jest niemożność działania strony w postępowaniu lub w jego istotnej części. Chodzi zatem o takiej skali i znaczeniu uchybienia procesowe, które faktycznie uniemożliwiły stronie dochodzenie lub obronę przysługujących jej praw przed merytorycznym rozstrzygnięciem sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 czerwca 2013 r., I CSK 654/12, nie publ.; z dnia 26 września 2014 r., IV CZ 52/14; nie publ.; z dnia 12 lutego 2015 r., IV CZ 113/14; nie publ.; z dnia

20 listopada 2015 r., I CSK 888/14, nie publ.). Nie każde zatem naruszenie przepisów postępowania, nawet jeśli miało ono wpływ na wynik sprawy, może być uznane za podstawę nieważności postępowania objętą art. 379 pkt 5 k.p.c.

Wbrew zapatrywaniu Sądu Okręgowego, w rozpoznawanej sprawie nie ma podstaw do przyjęcia nieważności postępowania przed Sądem Rejonowym. Zaniechanie udzielenia stronie występującej bez fachowego pełnomocnika procesowego, pouczeń, o których mowa w art. 5 k.p.c., art. 212 k.p.c., art. 6 k.c. art. 232 k.p.c. oraz ewentualnej potrzebie ustanowienia pełnomocnika procesowego mogą stanowić uchybienia procesowe podlegające ocenie Sądu drugiej instancji *in casu* w kategoriach jego wpływu na wynik sprawy, a nie przejaw pozbawienia strony wbrew jej woli, możliwości podejmowania lub świadomego zaniechania czynności procesowych (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2007 r., II CSK 286/07, nie publ., z dnia 21 marca 2013 r., II CSK 322/13, nie publ., z dnia 11 października 2013 r., III UK, 139/12, nie publ., z dnia 16 stycznia 2014 r., I PK 185/13, nie publ., z dnia 26 stycznia 2016 r., II PZ 14/15, nie publ., z dnia 29 listopada 2017 r., II CSK 156/17, nie publ.). Z akt sprawy wynika, że powódka brała osobisty aktywny udział w postępowaniu przed Sądem pierwszej instancji, przedstawiła swoje żądanie w pozwie i dodatkowym piśmie procesowym złożonym w wykonaniu zobowiązania Sądu do przedstawienia wyczerpującego stanowiska w sprawie. Osobiście uczestniczyła w rozprawie, na której ustosunkowała się do twierdzeń pozwanego, także uczestniczącego w rozprawie. Skutek w postaci oddalenia powództwa przez Sąd Rejonowy z powodu nieudowodnienia dochodzonego roszczenia odszkodowawczego nie świadczy o pozbawieniu powódki przysługujących jej praw, zwłaszcza wobec złożenia apelacji otwierającej drogę do ponownego merytorycznego rozpoznania jej roszczenia przez Sąd Okręgowy. W okolicznościach sprawy nie ma podstaw do przyjęcia nieważności postępowania. w związku z nieodroczeniem przez Sąd Rejonowy rozprawy w celu umożliwienia powódce zapoznania się z treścią odpowiedzi na pozew, doręczonej powódce na rozprawie. Stosownie do art. 214 § 1 k.p.c., rozprawa ulega odroczeniu, jeżeli sąd stwierdzi nieprawidłowość wezwania albo jeżeli nieobecność strony jest wywołana nadzwyczajnym wydarzeniem lub inną znaną sądowi przeszkodą, której nie można przewyżyć.

Powódka została prawidłowo zawiadomiona o terminie rozprawy z dnia 31 maja 2019 r., w której osobiście brała udział, a okoliczność doręczenia pisma procesowego strony na rozprawie nie stanowi podstawy odroczenia rozprawy w myśl art. 214 § 1 k.p.c., zwłaszcza wobec niezłożenia przez powódkę takiego wniosku. Można podzielić pogląd Sądu Okręgowego, że wątpliwości budzi postępowanie Sądu pierwszej instancji, który wyznaczył pozwanemu termin 14 dni na ustosunkowanie się do żądania pozwu i przytoczonych w nim twierdzeń oraz zgłoszenie wniosków dowodowych, nie udzielił natomiast takiego terminu powódce na zapoznanie się i ustosunkowanie do twierdzeń i zarzutów pozwanego zgłoszonych w odpowiedzi na pozew. W okolicznościach sprawy nie stanowi to jednak przesłanki nieważności postępowania, lecz ewentualne uchybienie procesowe w zakresie zasady równości stron, podlegające ocenie w kategoriach wpływu na wynik sprawy przed Sądem Rejonowym. Przywołany w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia kasatoryjnego wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 października 2012 r., III CSK 12/12 (nie publ.) dotyczył sytuacji szczególnej, w której sprawa została zakończona na pierwszym terminie rozprawy, na którą powód, będący osobą pozbawioną wolności, nie został doprowadzony i nie został poinformowany przed rozprawą o decyzji odmownej, co wobec przesłuchania w charakterze strony przeciwnika procesowego naruszyło równowagę procesową stron i skutkowało pozbawieniem go prawa do obrony. W sprawie niniejszej powódka uczestniczyła osobiście w rozprawie w dniu 31 maja 2019 r., w trakcie której nie tylko doręczono jej odpowiedź na pozew, ale także pozwany zajął jednoznaczne stanowisko w sprawie, zarzucając, że powódka nie wykazała dochodzonego od pozwanego roszczenia ani co do zasady (nie przedstawiła dowodu na to, że to pozwany pochłapał tłustą substancją płót, stanowiący zresztą jego własność) ani co do wysokości wskazanej w pozwie kwoty 1 700 zł.

Powódka nie została pozbawiona możliwości przedstawienia swojego stanowiska, składania wniosków, w tym o odroczenie rozprawy, ani wykonywania innych jeszcze przysługujących jej uprawnień procesowych. Wskazane przez Sąd drugiej instancji uchybienia nie prowadziły zatem do nieważności postępowania przez Sądem pierwszej instancji i powinny być rozpatrywane jako uchybienia przepisom postępowania, które mogły mieć wpływ na wynik sprawy. Sąd drugiej

instancji odniósł także przyczynę nieważności z art. 379 pkt 5 k.p.c. do braku wysłuchania informacyjnie stron na rozprawie w dniu 31 maja 2019 r. oraz zaniechania wyjaśnienia przez Sąd pierwszej instancji, które z okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy były sporne, mając w szczególności na uwadze wyrażone w odpowiedzi na pozew stanowisko pozwanego, że płot, w związku z którego uszkodzeniem powódka domagała się w pozwie odszkodowania, stanowi wyłączną własność pozwanego. Dokonując wykładni przepisu art. 379 pkt 5 k.p.c. trzeba ją odnieść do wskazanych w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. kasatoryjnych podstaw wzruszenia wyroku sądu pierwszej instancji. Ustawodawca rozróżnił sytuację nieważności postępowania, w tym w postaci pozbawienia strony możliwości obrony swoich praw (art. 386 § 2 k.p.c. w zw. z art. 379 pkt 5 k.p.c.) oraz nierozpoznania istoty sprawy i konieczności przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), które to wadliwości nie skutkują nieważnością postępowania.

W tym stanie rzeczy, Sąd Najwyższy przyjmując, że nie doszło do nieważności postępowania, uchylił zaskarżony wyrok na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., co oznacza powrót do rozpoznania sprawy przez Sąd drugiej instancji sprawy w granicach wniesionej apelacji.